

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEGO SEKTORA ROLNO-SPOŻYWCZEGO W HANDLU Z MERCOSUR

Wstęp

Do lat 90. XX w. Wspólnota Europejska (WE) niezbyt zabiegała o zacieśnienie współpracy z krajami Ameryki Południowej¹, tym bardziej, że kraje te nie stworzyły wówczas silnego ugrupowania regionalnego, które mogłoby się stać dla WE równoważnym partnerem do rozmów. Rozszerzenie w 1986 r. WE o Hiszpanię i Portugalię oraz utworzenie w 1991 r. Mercosur² przyczyniły się do wzrostu zainteresowania Europy tym regionem. Zaowocowało to podpisaniem Porozumienia o Współpracy z Mercosur³. Od tego momentu zakres współpracy między Mercosur a Unią Europejską systematycznie rozszerzano, aby ostatecznie rozpocząć negocjacje o utworzeniu strefy wolnego handlu, jednak czynniki związa-

---

¹ Przede wszystkim dlatego, że był to obszar wpływów USA, a UE wolała zacieśniać stosunki z krajami afrykańskimi. A. Władyniak, *Mercosur – Etapy Integracji. Negocjacje o wolnym handlu z UE*, Wspólnoty Europejskie nr 11 (156), IBRKiK, Warszawa 2004. Szerzej o współpracy UE z krajami afrykańskimi w: K. Kita, W. Poczta, *Stosunki handlowe Unii Europejskiej i Polski z krajami AKP w obszarze rynków produktów rolno-żywnościowych w latach 2000-2009*, "Journal of Agribusiness and Rural Development" 2012, nr 1(23).

² Mercosur (Wspólny Rynek Ameryki Południowej) powstał na mocy traktatu z Asuncion. Jest to unia czterech państw: Argentyny, Brazylii, Paragwaju i Urugwaju. Pod koniec lipca 2012 r. pełnoprawnym członkiem Mercosur została Wenezuela. Krajami stowarzyszonymi są: Chile (od 1996 r.), Boliwia (od 1997 r.), Peru (od 2003 r.), Ekwador i Kolumbia (od 2004 r.). A. Rabięga, *Wspólny Rynek Południa (Mercosur)*, w: *Pozaeuropejskie ugrupowania integracyjne*, red. J. Ry-marczyk, M. Wróblewski, Wrocław 2006.

³ W dalszej kolejności Ramowego układu o współpracy międzyregionalnej. Obecnie współpraca UE z krajami Mercosur opiera się na dokumentach strategicznych: Strategii dla krajów Mercosur na lata 2007-2013 oraz strategiach na lata 2007-2013 dla poszczególnych państw członkowskich Mercosur.

ne z sytuacją polityczną i ekonomiczno-finansową obu partnerów, jak też światowy kryzys gospodarczy spowodowały, że rozmowy dotyczące liberalizacji handlu trwają nadal⁴.

Polska przystępując 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej została zobowiązana do zaimplementowania umów międzynarodowych dotychczas zawartych przez WE i tym samym stała się stroną negocjacji z Mercosur. Można zatem założyć, że przyjęcie wspólnotowego *acquis communautaire* oraz postępujące procesy liberalizacji zasad wymiany handlowej zmieniły warunki rozwoju handlu zagranicznego artykułami rolno-spożywczymi i stworzyły nową sytuację konkurencyjną w tym sektorze gospodarki. Nie bez znaczenia dla Polski jest też fakt, że Mercosur jest jednym z najważniejszych producentów żywności na świecie oraz że UE nie chce zrezygnować z prowadzenia polityki ochrony rynku wewnętrznego, uniemożliwiającej de facto zaistnienie na nim producentów z krajów rozwijających się.

Celem artykułu jest określenie kluczowych tendencji w handlu rolno-spożywczym między Polską a państwami członkowskimi Mercosur, jak również zbadanie pozycji konkurencyjnej *ex post* produktów rolno-spożywczych wytwarzanych w Polsce na rynkach państw tego regionu.

Materiał i metoda badań

Analizę handlu zagranicznego Polski z krajami Mercosur oparto na danych statystycznych pochodzących z bazy ComExt-EUROSTAT⁵. Z kolei pozycję konkurencyjną polskich artykułów rolno-spożywczych przeprowadzono na podstawie danych usystematyzowanych zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją SITC (Standard International Trade Classification), dostępnych w bazie FAOSTAT – TradeSTAT. Analizę zrealizowano z wykorzystaniem wybranych wskaźników ujawnionych przewag komparatywnych *ex post*. Obliczono: wskaźnik specjalizacji eksportowej (SI), wskaźnik odzwierciedlający stopień pokrycia

⁴ E. Duchnowska, *Perspektywy utworzenia strefy wolnego handlu UE-Mercosur*, Wspólnoty Europejskie nr 4(197), IBRKiK, Warszawa 2009. O etapach współpracy na linii UE-Mercosur zob. A. Władyniak, *Mercosur...*, op. cit. O potencjalnych korzyściach i zagrożeniach wynikających z liberalizacji handlu między UE a Mercosur zob. *Trade sustainability impact assesment (SIA) of the association agreement under negotiation between the European Community and Mercosur. Final Overview Trade SIA EU-Mercosur. Final Report*, March 2009, <http://www.sia-trade.org/mercosur>

⁵ Za towary rolno-spożywcze uznano towary opisane w Taryfie Celnej kodami od 01 do 24. *Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1006/2011*.

krajowego importu eksportem (CR), wskaźnik relatywnej komparatywnej przewagi eksportu (XRCA), wskaźnik relatywnej komparatywnej przewagi chłonności importu (MRCA), wskaźnik relatywnej przewagi handlu (RTA) oraz wskaźnik handlu wewnątrzgałęziowego Grubela-Lloyda (ITT)⁶.

Handel zagraniczny Polski z krajami Mercosur

W latach 2004-2011 wartość polskich artykułów rolno-spożywczych wyeksportowanych do ugrupowania Mercosur wzrosła prawie 3-krotnie, z 2,8 mln euro w 2004 r. do 7,3 mln euro w 2011 r. W tym samym czasie wartość importu wzrosła o 72% – z 300,9 mln euro do 518,1 mln euro. W całym analizowanym okresie Polska z ujemnym średnim saldem wymiany pozostawała importerem netto artykułów rolno-żywnościowych pochodzących z krajów Mercosur, podczas gdy w odniesieniu do krajów trzecich polski bilans zamknął się w 2011 r. nadwyżką na poziomie ponad 950 mln euro. Deficyt w obrotach z krajami Ameryki Południowej był konsekwencją tego, że w ciągu lat wartość importu rolnego z krajów Mercosur przewyższała eksport aż od 36 (2008 r.) do ponad 100 razy (2004 r.) (tab. 1).

Z danych wynika, że Mercosur jest relatywnie istotnym partnerem dla Polski, zwłaszcza jako źródło zaopatrzenia. W latach 2004-2011 sprowadzane stamtąd na polski rynek artykuły rolno-żywnościowe stanowiły średnio 22% importu rolnego z krajów trzecich. Co więcej, ich udział w całkowitym imporcie z tego ugrupowania kształtował się od 54 do 65%. Spośród członków Mercosur najważniejszym dostawcą żywności jest Argentyna, z której pochodziło 70-80% importu rolnego. W 2011 r. była ona czwartym na świecie rynkiem dostaw artykułów rolno-spożywczych do Polski, a zarazem pierwszym rynkiem spoza UE. W 2011 r. wydatki na pochodzące stamtąd towary rolno-spożywcze były o 72% wyższe niż poniesione w 2004 r. Pomimo ponad 20-krotnego wzrostu importu z Paragwaju, znaczenie tego kraju i pozostałych członków Mercosur w polskim imporcie rolno-spożywczym pozostaje niewielkie (tab. 1).

Odwrotna sytuacja miała miejsce w zakresie eksportu polskiej żywności na rynki Ameryki Południowej. W analizowanych latach do krajów Mercosur trafiało przeciętnie zaledwie 0,3% eksportu rolnego przeznaczonego na rynki krajów

⁶ Na temat formuł obliczeniowych oraz zasad interpretacji wyników zob. K. Kita, *The role of the African, Caribbean and Pacific group of states for the European Union agri-food trade*, "Annals of The Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists" 2011, Vol. XII, No. 6.

trzech i niecałe 0,1% polskiego całkowitego eksportu rolnego, co wskazuje na marginalną rolę tego ugrupowania jako odbiorcy artykułów rolno-spożywczych wytwarzanych w Polsce, jednak w tym przypadku największa część polskiej żywności była sprzedawana do Brazylii. W 2011 r. wartość skierowanych tam polskich artykułów rolno-spożywczych wyniosła 5,3 mln euro, stanowiąc tym samym 72% eksportu rolnego do Mercosur. Należy zaznaczyć, że znaczenie tego kraju w strukturze polskiego eksportu rolnego do Mercosur malało na rzecz wzrostu znaczenia Argentyny, na której rynek w 2011 r. trafiło ponad 14% polskiej żywności (tab. 1).

Warto zauważyć, że pomimo intensywnego rozwoju wymiany handlowej w latach 2004-2009, rola tego ugrupowania w całkowitym handlu rolno-spożywczym Polski sukcesywnie malała. Taka sytuacja może być konsekwencją nie tylko wywołanego przyjęciem unijnego *acquis communautaire* w dziedzinie polityki handlowej, efektu kreacji i przesunięcia handlu, ale też polityki ochrony rynku wewnętrznego⁷ WE. Marginalne znaczenie państw tego regionu jako odbiorcy polskich produktów rolno-spożywczych wynika z ogromnego potencjału produkcyjnego ich rolnictwa, które jest w stanie zaspokoić potrzeby żywnościowe rynku wewnętrznego i wytworzyć nadwyżki, które mogą być przeznaczone na eksport.

Tabela 1

Obroty polskiego handlu zagranicznego z wybranymi partnerami handlowymi w latach 2004-2009

Wyszczególnienie		Lata					
		2004	2006	2008	2010	2011	
		mln euro				mln euro	2004 = 100
		eksport					
MERCOSUR,	ogółem	122,9	195,5	388,3	356,4	367,2	298,8
w tym:	rolno-spożywczy	2,8	5,5	12,3	9,9	7,3	260,7
Argentyna		0,3	0,4	1,1	0,7	0,8	266,7
Brazylia		2,5	4,8	10,2	8,5	5,3	212,0
Paragwaj		0,05	0,3	0,1	0,2	0,2	400,0
Urugwaj		0,02	0,1	0,8	0,6	1,0	5000,0
Kraje Trzecie		1 475,6	1 995,2	2 204,2	2 811,6	3 294,1	223,2
Unia Europejska		3 826,1	6 617,4	9 434,9	10 712,7	11 679,5	305,3
Świat		5 301,7	8 612,6	11 639,1	13 524,3	14 973,6	282,4

⁷ Przez m.in. podwyższanie standardów, stosowanie w wymianie reguł pochodzenia czy dopłat do towarów rolniczych.

cd. tabeli 1

		import						
MERCOSUR,	ogółem	554,3	591,9	689,8	678,1	856,3	154,5	
w tym:	rolno-spożywczy	300,9	369,3	453,0	392,5	518,1	172,2	
Argentyna		211,9	293,3	376,6	291,2	409,9	193,4	
Brazylia		83,8	69,8	72,1	67,3	97,4	116,2	
Paragwaj		0,5	0,9	0,2	33,6	10,2	2040,0	
Urugwaj		4,6	5,4	4,1	0,4	0,6	13,0	
Kraje Trzecie		1 254,9	1 568,9	1 925,5	1 990,9	2 338,1	186,3	
Unia Europejska		3 255,0	4 988,2	8 307,5	8 944,8	10 040,7	308,5	
Świat		4 509,9	6 557,1	10 233,0	10 935,8	12 378,9	274,5	
		saldo						
MERCOSUR,		ogółem	-431,4	-396,4	-301,5	-321,7	-489,1	
w tym:	rolno-spożywczy	-298,1	-363,8	-440,7	-382,6	-510,8		
Argentyna		-211,6	-292,9	-375,5	-290,5	-409,1		
Brazylia		-81,3	-65,0	-61,9	-58,8	-92,1		
Paragwaj		-0,45	-0,6	-0,1	-33,4	-10,0		
Urugwaj		-4,58	-5,3	-3,3	0,2	0,4		
Kraje Trzecie		220,7	426,3	278,7	820,7	956,0		
Unia Europejska		571,1	1 629,2	1 127,4	1 767,9	1 638,8		
Świat		791,8	2 055,5	1 406,1	2 588,5	2 594,7		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: ComExt-Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/>

W latach 2004-2011 kraje Mercosur sprowadzały z Polski głównie przetwory spożywcze, które w strukturze eksportu stanowiły od 72 do 83%, a ich wartość 2011 r. (6,1 mln euro) była prawie 3-krotnie wyższa niż w 2004 r. W tej grupie asortymentowej największą część stanowiły przetwory ze zbóż, mąki, skrobi i mleka oraz napoje bezalkoholowe i alkoholowe⁸, których eksport wzrósł odpowiednio ponad 3- i 4-krotnie (tab. 2). Bardzo dynamicznie rozwijał się także wywóz produktów pochodzenia roślinnego, który w porównaniu z 2004 r. wzrósł ponad 25-krotnie, zyskując w strukturze eksportu ponad 14 pkt. proc. Warto zauważyć, że drastycznie, bo o ponad 90% spadła wartość eksportu artykułów pochodzenia zwierzęcego. Mogła na to wpłynąć samowystarczalność żywnościowa Mercosur – Brazylia, do której trafia 3/4 polskiego eksportu rolnego przeznaczonego do Mercosur, określana mianem „spichlerza świata”, jest największym światowym eksporterem m.in wołowiny i drobiu, a Argentyna to liczący się ośrodek w produkcji mleka. Nie bez znaczenia są także rygorystyczne przepisy fitosanitarne

⁸ Rynek brazylijski jest w pierwszej dziesiątce krajów o największej konsumpcji wódki, FAOSTAT, <http://faostat.fao.org/site/345/default.aspx>

tarne i weterynaryjne dotyczące wejścia na rynek tego regionu czy też nieuregulowane kwestie weterynaryjne⁹.

W odniesieniu do struktury towarów rolno-spożywczych sprowadzanych z krajów Mercosur Polska importowała przede wszystkim przetwory spożywcze stanowiące 70-89% wartości importu rolno-spożywczego ogółem z tego ugrupowania. O wzroście znaczenia tej grupy asortymentowej w strukturze wymiany handlowej zdecydował dynamiczny, bo ponad 2-krotny wzrost importu pasz dla zwierząt (178,7 mln euro w 2004 r. wobec 374,7 mln w 2011 r.) oraz ponad 4,5-krotny wzrost importu tytoniu, który w strukturze importu zyskał 8 pkt. proc. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że tak duży udział pierwszej grupy w strukturze importu jest wynikiem nie tylko wprowadzonego w UE zakazu karmienia bydła mączką pochodzenia zwierzęcego¹⁰, skutkującego masowymi zakupami pasz sojowych (stąd ujemne saldo z Argentyną, z której pochodzi prawie 4/5 polskiego importu rolno-spożywczego z Mercosur, ma charakter strukturalny), ale też znacznego wzrostu przerobu soi w Argentynie, co wpływa na podaż eksportową z tego kraju¹¹. Udział pozostałych grup artykułów rolno-spożywczych w strukturze importu rolno-spożywczego z Mercosur oraz ich wartość malały. Wyjątek stanowiły grupy: kawa, herbata, przyprawy oraz nasiona i owoce oleiste, których wartość w odniesieniu do 2004 r. wzrosła odpowiednio o 4,9 mln euro (88%) i 21,5 mln euro (628%). Zainteresowanie Polski właśnie tymi grupami artykułów rolno-spożywczych jest determinowane z jednej strony występowaniem na jej obszarze ograniczeń środowiskowo-klimatyczno-produkcyjnych, a z drugiej strony rosnących potrzeb polskich konsumentów (tab. 2).

⁹ W przypadku wołowiny prawodawstwo brazylijskie nie jest zgodne z międzynarodowymi standardami, tj. przepisami Światowej Organizacji ds. Zdrowia Zwierząt, <http://www.portalspozywczy.pl/finanse/artykuly/brazylia-rynek-dla-zaawansowanych,66146.html>

¹⁰ Zakaz ten został wprowadzony przez Komisję Europejską w 2001 r., a następnie jego zakres rozszerzono w 2003 r., *Commission Regulation (EC) No 1234/2003*.

¹¹ *Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi w roku 2011*, FAMMU/FAPA, www.fapa.org.pl

Tabela 2

 Struktura towarowa polskiego handlu zagranicznego z Mercosur w latach 2004-2009
 (tys. euro)

Wyszczególnienie	Lata				
	2004		2011		2004 = 100
	tys euro	%	tys. euro	%	
eksport					
Zwierzęta żywe, produkty pochodzenia zwierzęcego, w tym:	739	26,0	57	0,8	7,7
Mleko i produkty mleczarskie	332	11,7	.	.	.
Produkty pochodzenia roślinnego, w tym:	47	1,7	1 184	16,2	2519,1
Owoce i orzechy jadalne	26	0,9	145	2,0	557,7
Produkty przemysłu młynarskiego	20	0,7	107	1,5	535,0
Przetwory spożywcze, w tym:	2 056	72,3	6 069	83,0	295,3
Przetwory ze zbóż, mąki, skrobi lub mleka	649	22,8	2 357	32,2	295,2
Napoje bezalkoholowe, alkoholowe, ocet	232	8,2	992	13,6	427,6
RAZEM	2 841	100,0	7 311	100,0	257,3
import					
Zwierzęta żywe, produkty pochodzenia zwierzęcego, w tym:	41 777	13,9	15 666	3,0	37,5
Ryby i skorupiaki, mięczaki	18 674	6,2	14 100	2,7	75,5
Produkty pochodzenia roślinnego, w tym:	50 379	16,7	44 744	8,6	88,8
Owoce i orzechy jadalne	12 215	4,1	2 951	0,6	24,2
Kawa, herbata, przyprawy	5 639	1,9	10 604	2,0	188,0
Nasiona i owoce oleiste	3 434	1,1	25 015	4,8	728,5
Tuszcze i oleje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego	115	0,0	133	0,0	115,7
Przetwory spożywcze, w tym:	208 599	69,3	457 539	88,3	219,3
Gotowa pasza dla zwierząt	178 706	59,4	374 760	72,3	209,7
Tytoń	14 497	4,8	66 746	12,9	460,4
RAZEM	300 871	100,0	518 082	100,0	172,2

· brak danych.

Źródło: Ibid.

Pozycja konkurencyjna polskiego sektora rolno-spożywczego w handlu z Mercosur

Analiza ujawnionych przewag komparatywnych wykazała, że w latach 2004-2009 wytwarzane w Polsce mięso i jego przetwory, nasiona roślin oleistych, cukier i miód nie były konkurencyjne na rynku Mercosur lub wyniki analizy pozycji konkurencyjnej *ex post* nie dały się rozstrzygnąć w sposób jednoznaczny (tab. 3, 4). Brak przewag komparatywnych w zakresie handlu tymi artykułami rolno-spożywczymi potwierdzają także wartości wskaźnika pokrycia importu eksportem (CR), informujące bezpośrednio o skali nadwyżki handlowej, a pośrednio o korzyściach ekonomicznych z wymiany¹². Uzyskane wartości wskazują, że Polska była importerem netto mięsa i jego przetworów oraz nasion roślin oleistych (z wyjątkiem 2004 r.). Można jednak przypuszczać, że deficyt był konsekwencją relatywnie wysokiej (rosnącej w przypadku mięsa i jego przetworów) intensywności handlu wewnątrzgałęziowego – wskaźnik ITT kształtował się od 47 do 74% w pierwszej grupie produktów oraz od 70 do 96% w przypadku drugiej (tab. 3, 4) – determinowanej komplementarną strukturą produkcji w Polsce oraz w krajach Mercosur, a jednocześnie podobnym rodzajem popytu zgłaszanego na tych rynkach, czy też rosnącymi wymaganiami konsumentów w zakresie jakościowego i cenowego zróżnicowania oferowanych produktów¹³. W przypadku cukru i miodu Polska uzyskiwała dodatnie saldo obrotów handlowych, przy czym o ile w 2004 r. wartość eksportu ponad 2,5-krotnie przekraczała wartość importu, to 5 lat później eksport praktycznie był równy importowi (tab. 4). Słabą pozycję konkurencyjną wskazanych grup produktów na rynku Mercosur potwierdzają także wartości wskaźników specjalizacji eksportowej ($SI < 1$). Warto zauważyć, że jedynie na rynku argentyńskim w latach 2004-2009 obroty handlowe w zakresie mięsa oraz cukru charakteryzowały się wysokim stopniem specjalizacji eksportowej ($SI > 1$, tab. 3, 4).

Korzystną sytuację konkurencyjną, potwierdzoną wynikami sumarycznej oceny wskaźników ujawnionych przewag komparatywnych ($RTA > 0$ i $XRCA > 1$) oraz wartościami indeksów SI większymi od jedności, zaobserwowano w odniesieniu do produktów mleczarskich (poza rynkiem argentyńskim) oraz owoców i warzyw. Dodatkowo, stan bilansu handlowego (CR) wskazuje, że w latach 2004-2009 wpływy z tytułu zagranicznej sprzedaży produktów mleczarskich przewyż-

¹² A. Czyżewski, A. Sapa, *Mechanizm wymiany rolno-żywnościowej Polski z krajami Unii Europejskiej*, Akademia Ekonomiczna, Poznań 2003.

¹³ *Ibid.*

szwały wydatki importowe od trzech (CR = 344% w 2009 r.) do ponad siedmiu razy (CR = 738% w 2004 r.), a w przypadku owoców i warzyw dodatkowo zmniejszyło się, jednak nadal Polska pozostawała eksporterem netto tej grupy asortymentowej. Także we wszystkich badanych grupach produktów intensywność wewnątrzgałęziowych powiązań handlowych w odniesieniu do artykułów mleczarskich była najniższa ($23 < ITT > 44\%$).

Tabela 3

Wskaźniki konkurencyjności ex post produktów pochodzenia zwierzęcego wytwarzanych w Polsce w handlu z wybranymi krajami Mercosur w latach 2004-2009

Wskaźnik	Lata	Argentyna	Brazylia	Mercosur
		zwierzęta żywe		
SI	2004	64,24	60,40	28,77
	2009	20,13	2,78	3,63
CR (%)	2004	328,39	328,39	328,39
	2009	127,92	127,92	127,92
XCRA	2004	66,96	62,96	29,96
	2009	20,62	2,83	3,70
MRCA	2004	6,14	9,42	6,21
	2009	7,38	6,27	4,45
RTA	2004	60,82	53,54	23,75
	2009	13,24	-3,44	-0,76
Ocena sumaryczna	2004	+	+	+
	2009	+	-	-
ITT (%)	2004	46,69	46,69	46,69
	2009	87,75	87,75	87,75
		mięso i jego przetwory		
SI	2004	1,84	0,63	0,80
	2009	2,08	0,83	1,00
CR (%)	2004	17,41	17,41	17,41
	2009	22,55	22,55	22,55
XCRA	2004	1,99	0,57	0,77
	2009	2,32	0,79	0,99
MRCA	2004	0,25	2,31	1,77
	2009	2,49	6,50	5,08
RTA	2004	1,74	-1,74	-1,00
	2009	-0,17	-5,71	-4,08
Ocena sumaryczna	2004	+	-	-
	2009	-	-	-
ITT (%)	2004	47,39	47,39	47,39
	2009	74,14	74,14	74,14

cd tabeli 3

		produkty mleczarskie i jaja		
SI	2004	3,27	26,04	6,15
	2009	4,03	22,62	6,74
CR (%)	2004	738,85	738,85	738,85
	2009	344,51	344,51	344,51
XCRA	2004	0,28	29,13	6,78
	2009	0,19	24,98	7,37
MRCA	2004	1,07	0,65	0,72
	2009	3,34	0,86	1,10
RTA	2004	-0,79	28,48	6,07
	2009	-3,14	24,11	6,27
Ocena sumaryczna	2004	-	+	+
	2009	-	+	+
ITT (%)	2004	23,84	23,84	23,84
	2009	44,99	44,99	44,99

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych FAOSTAT-TradeSTAT, <http://faostat.fao.org/site/406/default.aspx>

W handlu zwierzętami żywymi poziom uzyskiwanych na rynkach poszczególnych krajów Mercosur przewag konkurencyjnych obniżał się. Malał także stopień pokrycia importu eksportem (CR) i stopień realizowanej specjalizacji eksportowej (SI). Mimo że w wyniku oceny sumarycznej ta grupa asortymentowa w 2009 r. pozostawała niekonkurencyjna zarówno na rynku brazylijskim, jak i Mercosur (RTA < 0, MRCA > 1), to de facto wysokie wartości indeksu handlu wewnątrzgałęziowego (46% < ITT > 87%) sugerują wysoki stopień nakładania się strumieni eksportu i importu oraz dużą intensywność konkurencji w analizowanym sektorze (tab. 3).

Pomimo słabnącego popytu na zboża na rynkach zagranicznych i w konsekwencji zniżkowej tendencji cen zbóż oraz agresywnej konkurencji ze strony krajów basenu Morza Czarnego czy Ameryki Południowej¹⁴ wytwarzane w Polsce zboża i ich przetwory generowały relatywnie wysokie przewagi konkurencyjne na rynkach krajów Mercosur (z wyjątkiem Argentyny). Wzrostowi ujawnionych przewag komparatywnych (XCRA, RTA) towarzyszyło również pogłębienie specjalizacji eksportowej (SI) w handlu z tą grupą produktów. W omawianym okresie zaobserwowano zjawisko równoczesnego eksportu i importu produktów należą-

¹⁴ *Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi w roku 2009*, FAMMU/FAPA, www.fapa.org.pl

cych do tej samej gałęzi (ITT oscylował w przedziale od 50 do 86%), co świadczy o zdolnościach adaptacyjnych i konkurencyjnych polskiej gospodarki (tab. 4).

Tabela 4

Wskaźniki konkurencyjności ex post produktów pochodzenia roślinnego wytwarzanych w Polsce, w handlu z wybranymi krajami Mercosur w latach 2004-2009

Wskaźnik	Lata	Argentyna	Brazylia	Mercosur
		zboża i przetwory zbożowe		
SI	2004	0,40	2,17	0,81
	2009	0,71	3,02	1,27
CR (%)	2004	100,18	100,18	100,18
	2009	165,46	165,46	165,46
XCRA	2004	0,35	2,27	0,80
	2009	0,68	3,27	1,30
MRCA	2004	2,93	0,14	0,22
	2009	2,50	0,14	0,21
RTA	2004	-2,58	2,12	0,58
	2009	-1,82	3,13	1,09
Ocena sumaryczna	2004	-	+	+ / -
	2009	-	+	+
ITT (%)	2004	50,13	50,13	50,13
	2009	86,99	86,99	86,99
		owoce i warzywa		
SI	2004	3,25	3,88	3,79
	2009	2,06	3,62	3,06
CR (%)	2004	156,39	156,39	156,39
	2009	127,28	127,28	127,28
XCRA	2004	4,03	4,87	4,75
	2009	2,30	4,21	3,52
MRCA	2004	1,57	1,63	1,72
	2009	1,28	1,15	1,26
RTA	2004	2,46	3,25	3,03
	2009	1,02	3,07	2,26
Ocena sumaryczna	2004	+	+	+
	2009	+	+	+
ITT (%)	2004	78,01	78,01	78,01
	2009	88,00	88,00	88,00

cd. tabeli 4

		nasiona roślin oleistych		
SI	2004	0,10	0,06	0,07
	2009	0,13	0,04	0,05
CR (%)	2004	108,07	108,07	108,07
	2009	54,05	54,05	54,05
XCRA	2004	0,09	0,05	0,06
	2009	0,12	0,03	0,04
MRCA	2004	0,06	0,57	0,26
	2009	0,07	2,19	0,41
RTA	2004	0,03	-0,52	-0,20
	2009	0,05	-2,16	-0,37
Ocena sumaryczna	2004	+ / -	+ / -	+ / -
	2009	+ / -	-	+ / -
ITT (%)	2004	96,12	96,12	96,12
	2009	70,17	70,17	70,17
		cukier i miód		
SI	2004	3,23	0,52	0,79
	2009	1,35	0,18	0,27
CR (%)	2004	253,96	253,96	253,96
	2009	101,65	101,65	101,65
XCRA	2004	3,36	0,49	0,77
	2009	1,36	0,16	0,25
MRCA	2004	1,18	3,96	1,63
	2009	1,66	5,99	2,37
RTA	2004	2,17	-3,47	-0,86
	2009	-0,30	-5,83	-2,12
Ocena sumaryczna	2004	+	-	-
	2009	-	-	-
ITT (%)	2004	56,50	56,50	56,50
	2009	99,18	99,18	99,18

Źródło: Ibid.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że kraje Mercosur są istotnym partnerem handlowym dla Polski, zwłaszcza jeśli traktować je jako źródło zaopatrzenia, co potwierdza ujemne saldo obrotów produktami rolno-spożywczymi Polski z państwami Mercosur w latach 2004-2011. Jest to wynikiem przede wszystkim uwarunkowań o charakterze politycznym i ekonomicznym zarówno wewnątrz UE, jak i w relacjach z partnerami z krajów trzecich.

Najwyższym poziomem przewag komparatywnych na rynkach krajów Mercosur, a zarazem stopniem realizowanej specjalizacji eksportowej charakteryzowały się produkty pochodzenia zwierzęcego, zwłaszcza zwierzęta żywe oraz produkty mleczarskie i jaja. Należy jednak pamiętać, że rola tych grup w polskim eksporcie rolnym na rynki krajów Mercosur jest niewielka, głównie ze względu na stosowane przez nie utrudnienia o charakterze para- i pozataryfowym oraz samowystarczalność żywnościową.

Wśród grup artykułów pochodzenia roślinnego najmniej konkurencyjny okazał się cukier i miód, które zmagają się z presją konkurencyjną głównych i jednocześnie tańszych producentów z regionu Mercosur. Dla polskich producentów żywności istotne będzie także sfinalizowanie rozmów dotyczących liberalizacji handlu i wzajemnego otwarcia rynków między UE a Mercosur, których konsekwencją może być napływ na polski rynek pochodzących stamtąd tańszych artykułów rolno-spożywczych.

Literatura

ComExt-Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/>

Commission Regulation (EC) No 1234/2003 of 10 July 2003 amending Annexes I, IV and XI to Regulation (EC) No 999/2001 of the European Parliament and of the Council and Regulation (EC) No 1326/2001 as regards transmissible spongiform encephalopathies and animal feeding (Text with EEA relevance).

Czyżewski A., Sapa A., *Mechanizm wymiany rolno-żywnościowej Polski z krajami Unii Europejskiej*, Akademia Ekonomiczna, Poznań 2003.

Duchnowska E., *Perspektywy utworzenia strefy wolnego handlu UE-Mercosur*, Wspólnoty Europejskie nr 4(197), IBRKiK, Warszawa 2009.

FAOSTAT, <http://faostat.fao.org/site/345/default.aspx>

FAOSTAT-TradeSTAT, <http://faostat.fao.org/site/406/default.aspx>

<http://www.portalspozywczy.pl/finanse/artykuly/brazylia-rynek-dla-zaawansowanych,66146.html>

Kita K., Poczta W., *Stosunki handlowe Unii Europejskiej i Polski z krajami AKP w obszarze rynków produktów rolno-żywnościowych w latach 2000-2009*, Journal of Agribusiness and Rural Development, nr 1(23), Uniwersytet Przyrodniczy, Poznań 2012.

Kita K., *The role of the African, Caribbean and Pacific group of states for the European Union agri-food trade*, "Annals of The Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists" 2011, Vol. XII, No. 6.

Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi w roku 2009, FAMMU/FAPA, www.fapa.org.pl

Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi w roku 2011, FAMMU/FAPA, www.fapa.org.pl

Rabiega A., *Wspólny Rynek Południa (Mercosur)*, w: *Pozaeuropejskie ugrupowania integracyjne*, red. J. Rymarczyk, M. Wróblewski, Wrocław 2006.

Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1006/2011 z dnia 27 września 2011 r. zmieniające załącznik I do rozporządzenia Rady (EWG) nr 2658/87 w sprawie nomenklatury taryfowej i statystycznej oraz w sprawie Wspólnej Taryfy Celnej.

Trade sustainability impact assesment (SIA) of the association agreement under negotiation between the European Community and Mercosur. Final Overview Trade SIA EU-Mercosur. Final Report, March 2009, <http://www.sia-trade.org/mercotur>

Władyniak A., *Mercosur – Etapy Integracji. Negocjacje o wolnym handlu z UE*”, Wspólnoty Europejskie nr 11 (156), IBRKiK, Warszawa 2004.

COMPETITIVE POSITION OF POLISH AGRI-FOOD SECTOR ON THE MERCOSUR MARKET

Summary

The study is an attempt to define the role of the Mercosur in Polish foreign agri-food trade and to examine the competitive position of agri-food products made in Poland on the markets of members of Mercosur in the years 2004-2009. A deliberately selected set of ex post indicators of competitive position were used in the paper. The analysis showed that the Mercosur countries are an important partner of the Polish, especially as a source of supply of agri-food products. The highest level of competitive advantages on the markets of Mercosur region, and also the highest scale of export specialization was observed in the group of animal origin products. On the other hand among the plant origin products the least competitive was sugar and honey.